

DEN MODERNE ØKONOMIS GRUNDLÆGGER

Roger E. Backhouse

Founder of Modern Economics: Paul A. Samuelson, Volume 1: Becoming Samuelson, 1915-1948

Oxford University Press, 2017

640 sider, 224,95 kr.

Før Anden Verdenskrig var amerikansk økonomividenskab en disciplin med en mangfoldighed af metoder, antagelser og ideologiske anskuelser. Den mest fremtrædende bevægelse var de såkaldte institutionalister. Institutionalismen var på ingen måde en sammenhængende doktrin, men dens tilhængere havde dog det tilfælles, at de metodisk undersøgte det komplekse samspil mellem institutioner, mens de politisk generelt betragtede var overbevist om, at staten havde en nødvendig rolle at spille i opretholdelsen af økonomien. Den Store Depression, der begyndte med krakket på Wall Street i 1929 og i det følgende årti sendte chokbølger verden rundt, miskrediterede imidlertid institutionalisterne, der helt åbenlyst ikke havde en løsning på den dybe økonomiske krise, der sendte femogtyve procent af amerikanerne ud i arbejdsløshed og endnu flere i armod.

Ét af de mest overbevisende og mest originale svar, der blev givet, var John Maynard Keynes' makroøkonomiske teori, der kort sagt gik ud på at staten kunne hjælpe med at afbøde krisen ved at bruge flere penge på eksempelvis infrastruktur og understøttelse i krisetid og spænde livremmen ind igen, når det gik godt. Det stod i skarp kontrast til de såkaldte mikroøkonomiske neoklassiske antagelser, der gik ud fra, at forbrugere og virksomheder var rationelle, og at markeder tenderede mod ligevægt. Historien om, hvordan de to teorier blev forenet i den såkaldte neoklassiske syntese er på mange måder historien om efterkrigstidens økonomividenskab. Én af de mest fremtrædende intellektuelle skikkelser i dette skifte fra mellemkrigstidens pluralisme til efterkrigstidens stadigt snævrere fokus på denne syntese var Paul A. Samuelson. Samuelson var én af pionererne i konstruktionen af neoklassisk økonomi, og hans *Economics: An Introductory Analysis*, der første gang blev udgivet i 1948 og nu er i sin nittende udgave, var indtil 1980'erne den mest benyttede lærebog på amerikanske økonomiuddannelser. Selvom Samuelson er emblematiske for den indsnævring

af økonomividenskaben, der fandt sted i efterkrigstiden, har der ikke været en biografi om ham.

Det har økonomividenskabshistorikeren Roger Backhouse nu rådet bod på med udgivelsen af det første bind af to om Samuelson. Det digre bind dækker Samuelsons tidlige intellektuelle formation fra 1915 til 1948. Der er en lang tradition for at skrive tykke værker om økonomers liv og levned. Det mest fremtrædende eksempel i genren er Robert Skidelskys trebindsværk om John Maynard Keynes. Backhouse forsøger på samme måde som Skidelsky gjorde det med Keynes at finde forbindelserne mellem Samuelsons liv og tænkning. Samuelson levede imidlertid et væsentligt mindre farverigt liv end Keynes, og hans omgangskreds var betragteligt mindre interessant. Det er ikke Backhouses skyld, men biografien havde haft gavn af lidt mere tid og lidt mindre liv. Bogen er meget tæt fokuseret på de institutionelle forbindelser, som Samuelson var spundet ind i fra sine første år på Harvard til han kom til Massachusetts Institute of Technology. Dermed følger Backhouse tendensen indenfor videnskabshistorien, der for en stor dels vedkommende er mest optaget af at kontekstualisere ved at kigge på netværk, forbindelser og institutioner. Det betyder, at den større politiske, økonomiske og kulturelle kontekst hurtigt forsvinder ud af syne til fordel for analyser af mindre universitetsmiljøer og de sociale forbindelser, der formede dem.

Samuelson var først og fremmest rundet af sine år på Chicago fra 1932 til 1935 og på Harvard fra 1935 til 1940, hvor han blev undervist af blandt andre Joseph Schumpeter, der på det tidspunkt var én af USA's mest fremtrædende økonomer. I en større sammenhæng er det imidlertid mere interessant, at Samuelsons mest formative år var kriseårene i 1930'erne og Anden Verdenskrig. Særligt den amerikanske krigsplanlægning krævede fagøkonomisk ekspertise i hidtil uset grad, og i det hele taget voksede den amerikanske stats planlægningsmæssige engagement voldsomt i 1930'erne og 1940'erne. Og den Kolde Krigs udbrud betød, at dette engagement blev yderligere styrket, hvilket igen medførte et øget behov for økonomer. Det var i denne kontekst, at Samuelson i 1940'erne skrev sin indflydelsesrige lærebog. Den blev til i skyggen af spændingen mellem øst og vest, der også fik stor betydning på den indenrigspolitiske scene i USA. Samuelson måtte således meget nøje veje sine ord for at sikre, at højrefløjen ikke kunne angribe den for at være venstreorienteret. Alt det opruller Backhouse fremragende i bogens sidste tredjedel, der er den klart stærkeste og mest interessante for et bredere publikum end den snævert interesserede faghistoriker.

Det var i *Economics: An Introductory Analysis*, at Samuelson producerede den såkaldte neoklassiske syntese, der nok er hans mest blivende bidrag til økonomividenskaben. Syntesen forener i al sin komplicerede enkelhed Keynes' makroøkonomiske fokus med det neoklassiske fokus på det perfekte marked. Det er en selvmodsigende sammensætning, der på den ene side antager, at økonomiske agenter, hvad enten der er tale om mennesker eller virksomheder, handler rationelt nyttemaksimerende, men at markeder på den anden side ikke fungerer effektivt i den forstand, at priser og lønninger ikke justerer hurtigt nok til at bringe markedet i ligevægt. Der er derfor brug for statsintervention til at hjælpe markedet på vej.

I tilbageblik viste antagelsen om rationalitet sig at være den mest problematiske, da den banede vej for den såkaldte nye klassiske makroøkonomi, der blev dominerende fra 1980'erne og stadig ligger til grund for eksempelvis den danske DREAM-model. Her er antagelsen ganske enkelt, at økonomien skal bygges op fra grunden af de individer, der indgår i den, og som handler rationelt og med forudseenhed. Det var en ret naturlig videreudvikling af makroøkonomien, da de keynesianske modeller slog fejl i 1970'erne. Det er ganske vist en anden historie, Backhouse fortæller med sin biografi om Samuelson. Det er ikke desto mindre vigtigt at holde fast i at bibeholdelsen af antagelsen om rationelle økonomiske agenter i den neoklassiske syntese rummede kilden til syntesens opløsning.

Jacob Jensen